

נר לשולחן שבת

פרשת פקודי

גליון 863 תשפ"ד

"שבת חזק"
"שבת הפסקה"

'ואין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה... ומכל מקום כדי שיהיו נקיים מזה' ומישראל טוב להם ליתן השבון!'
(י"ד רנ"ז)

זה לא מצינו בפוסקים, ואולי למדו זאת ממושה רבינו שנתן השבון על נדבות המשכן, ומי כמוהו נאמן.

"איש אמונות" מכאן שראוי לאדם להוציא עצמו מן החשד אף במקום שאינו נחשד, כמושה רבינו.
(פנעה ריא)

לשכת השאין היתה במקדש, יראי הטא נותנים לתוכה בחשאי ועניים בני טובים מתפרנסים מתוכה בחשאי.
(שקלים ה"ד)

רבי זכריה חתנו של רבי לוי היו הכל מלעיזים עליו ואומרים שהוא נוטל מן הצדקה ואינו צריך... כיון שמת, מצאו פנקסו בו היה רשומים כל הסכומים שחילק לצדקה, שלא נהנה הוא בעצמו ממה שקיבל, והיה מחלק לעניים שהתביישו לקחת מגבאי הצדקה.
(ירושלמי שקלים שם, סוף פאה)

מעשה והגיע לשיבה בטבריה שק דינרי זהב, לטובת בני הישיבה. הקדים רב אמי וזכה בהם. התפלאו הלומדים... אכן רב אמי זכה בדינרים לא לעצמו, אלא לחלק אותם לעניים.
(חולין קל"ד)

אע"פ שרב אמי לא נתמנה לכך, שכן הוא הדין, שבמקום שיש חכם גדול הדור ניתנו כספי הצדקה על דעתו ויכול לשנותם לפי שיקול דעתו, גם לתת לעניים שהם לא בני הישיבה.
(ל"ב אריה)

"מעיל צדקה": ראה את כח הצדקה, שרב אמי לקח את הדינרים לזכות אותם לעניים, ולא חשש ולא שם לב שיחשדוהו שלקחם לעצמו. נלמד מכאן שיכול אדם לקחת ממון מאחרים כדי לתת אותם לעניים, אע"פ שיחשדוהו שלוקח לעצמו!
(אלף רמ"ה)

הגאון רבי ישראל מרמרוש סיפר שבעת פתיחת אחת הישיבות החשובות בבני ברק פעל הגאון רבי אברהם גניחובסקי להצלחתה. ערב שבת אחד, כשעתיים קודם כניסת השבת דפק הרב גניחובסקי בביתו באומרו שצריך להשיג עשרת אלפים דולר לטובת אותה ישיבה. אמרתי לו שאין לי ואיני יודע איך לעזור.

הרב גניחובסקי אמר לי: "תראה, יש כאן מונית שכבר ממתינה למטה וצריך לנסוע להשיג את הכסף". נכנסנו למונית, שאלתי אותו "לאן נוסעים" והשיב "שאינו יודע, אולי לך יש רעיון...". פתע עלה בדעתו לנסוע אל עשיר אחד שעשה באותו זמן בר מצוה לבנו, נסענו אליו והוא הלווה לישיבה את מלוא הסכום.

באותה הזדמנות שאלתי, מי אמר שחייבים לסבול כל הרבה בזיונות כדי לעזור בהקמת ישיבה.

רבינו השיב שהוא כבר הרהר בזה והשיב לעצמו שהרי הבזיונות שנגזר עליו שיסבול אותם בין כך וכך יגיעו אליו ואי אפשר להמלט מהם, אם כן עדיף לקבל אותם מתוך עסק של מצוה!
(אגן הסהר)

תקנות העיר פוונא: צעקת המון עם על רוב הגביות בקלפין שנתרבו כהיום מה שלא היה, ומכח זה נתביישו רבים שאין בידם לנתינת הקלפי, וביותר הנשים העומדות על מפתן העזרה ואינן מניחות לאיש לצאת עד שלא ישלשל לקופה, ולפעמים גם מזלזלות בנשים ובזו הלשון פונות הן: "לדבר אכילה יש לכן מעות ולשלשל לקופה לא?!"

אוי לאותה חרפה וכן לא יעשה, בכך מחוייב הקהל תיכף ומיד לבטל את הקערות על המפתן, ולעיין על שאר הקלפין במה שאפשר להסיר התלונה.
(שנת תמ"ו)

"איש אמונות רב ברכות" זה משה שנעשה גזבר על המשכן וכל הדברים היו מתברכים על ידו, לפי שהיה נאמן...
(תנחומא פקודי)

זקני, הרב רבי משה רוזנבלוט, מיקירי ירושלים, היה אדם נדיה, ת"ח מופלג בכל חלקי התורה, שישה סדרי משנה ידע בעל פה! וכן היה איש מעש וחסד, הקים כמה מפעלים בירושלים לספק פרנסה לאנשים, מפעל יהלומים שהעסיק מאות עובדים, מפעל לשוקולד, יצור נרות, לולי תרנגולות בשנות הצנע, כריכת ספרי קודש בלויים. יסד בית כנסת, כולל, גמ"ח ועוד והרבה עוד...

בשנת תרפ"ה עזב את משפחתו העניפה והאמידה בהונגריה, סגר את עסקיו ועלה עם אשתו וששת ילדיהם לארץ ישראל. בתחילה התיישב בכפר גדעון. ר' משה לא רצה לעסוק יותר במסחר, מכיון שחשש מאבק גזל, הוא אמר: "אין מסחר בלי רמאות" ולכן החליט להיות עובד אדמה כדי שיוכל לעסוק במצוות התלויות בארץ. קנה משק גדול וניסה להיות חקלאי. בשל התנאים הקשים ששררו במקום ומפאת חוסר נסיונו בעבודת האדמה, הפסיד את כל כספו, והם חיו כעניים מרודים. במסירות נפש שלא תתואר הם סירבו להצעות ולתחנוני משפחתם האמידה בגולה לחזור. עברו לגור בירושלים, שם ר' משה ניסה את מזלו בעבודות מזדמנות.

לאחר זמן, בשל קשיי הפרנסה יצא לארה"ב, להיות "משולח" למען אחד המוסדות בירושלים.

היתר שהייה בארה"ב היה לחצי שנה. לאחר חצי שנה עמדו לפניו שתי אפשרויות: לנסוע למדינה סמוכה, דוגמת קנדה ולחזור לארה"ב שוב לחצי שנה, או לקבל היתר שהיה כרב בית כנסת, בשביל זה היה צריך "סמיכה". הוא שלח מכתב למשפחתו שביקשו עבורו סמיכה מרבי ירושלים.

סיפר לי בנו, סבי, רבי מיכאל: "היינו די חדשים בירושלים, היו בירושלים שניים אליהם ניתן היה לגשת לבקש דבר כזה, הגאונים רבי חיים זוננפלד ורבי אברהם יצחק הכהן קוק. הלכתי לבית הגאון הרב קוק, נכנסתי לחדרו, הוא עיין בעמקות בחוברת על השמיטה ולא שם לב שנכנסתי..."

לאחר חמש דקות הרים הרב את עיניו וראה שאני בחדר, שאל אותי: "בחור, מה אתה רוצה? סיפרתי לו. הרב קרא לר' לייביש שוכמן, שהיה הגבאי של הרב בשנותיו הראשונות בארץ. ביקש ממנו להכין טופס של סמיכה עבורו, וללכת לחנות חותמות בסמוך, בפינת רחוב יפו, שיכינו חותמת שלו באנגלית.

לאחר מספר חודשים זקני ר' משה חזר לירושלים, "משולח" זו לא היתה הפרנסה המתאימה לו... אמר לו בנו, ר' מיכאל: "אבא, צריכים ללכת להודות לרב קוק שכתב לך את הסמיכה."

הלכו לבית הרב קוק. הודו לו ושוחחו שיחה נעימה, ואז סבי שאיש אמת היה כל חייו העיז ושאלו: "הרב, אמנם אבי הינו תלמיד חכם גדול, אבל אין אתם כתבתם "סמיכה" לאדם שאינכם מכירים, אולי הוא ינצל זאת כדי להתמנות לרב בית כנסת ולעוד דברים..."

הרב קוק השיבו כשחיוך על פניו: "גם בארה"ב יודעים שסמיכה שכתובה בשפת לעז, באנגלית, אינה סמיכה באמת..."
(נר לשולחן שבת)

"וכל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה" - אמר הגאון רבי אברהם פאם: יתכן לפרש "באמונה" שמאמינים בהצלחת המפעל למרות כל הקשיים.

אלה שרוצים בתכלית הענין, אלא שמפקקים אם יצליח, אינם אלא מרפים ידי עושי מלאכה.
(מורה צדק" שער שמיני רחשי לב)

אמר הגאון רבי יעקב קמיניצקי:

"דקדק בזה כי הוא כלי עמוק בעבודת ה'!"

"ולא יזה החושן מעל האפוד" (ל"ט כ"א יומא עב). לכל בגד של בגדי כהונה יש סגולה אחרת לכפר עוון. האפוד מכפר על עבודה זרה והחושן על עיוות הדין. (ובחים פתח) לכאורה, איזו שייכות יש בין זה לזה עד שנקבע איסור להזיח את החושן מעל האפוד?

היה אפשר לומר שגילתה לנו התורה שעבודה זרה אינה אלא עיוות הישרות, כדברי רבינו נסים גאון שעבודה זרה היא מצוה שכלית, כנגד ישרות השכל.

אבל מצינו שאהרן זכה לחושן מפני ששמח על גדולת משה. נמצינו למדים שישרות השכל אינה אלא אם האדם בעל מידות נקיות - דקדק בזה כי הוא כלי עמוק בעבודת ה'! ("אמת ליעקב")

"ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד." (מ"א)

רבי יוחנן אומר, עד שלא הוקם המשכן היתה איבה ושנאה וקנאה ותחרות ומצות ומחלוקת בעולם, אבל משהוקם המשכן ושרתה בו שכינה, ניתנה אהבה ואחוה ורעות וצדק בעולם. (פסיקתא דר"ב ז')

לב אחד ומידות טובות

אם בית הכנסת בעיר מכיל את כולם במנין אחד, אסור להפרד, כי "ברוב עם הדרת מלך". ועוד, שעל ידי חלוקתם באים לכמה מכשולים ונזקים לצדקה, ללימוד תורה בציבור ועוד. (עיין או"ח ק"ט) וכל זה בזמן שכולם לב אחד לאביהם שבשמים, שקילוסם עולה יפה. אבל אם חלק לבם והם תמיד מתקוטטים, יעשו הרע במיעוטו, וינהגו ככתוב "הפרד נא מעלי" ובכך - "אל נא תהי מריבה". יותר טוב שיתפללו כל כת בפני עצמה, אף על פי שהחלוקה אינה טובה, כנאמר "חלק ליבם עתה יאשמו".

כי לא יתפלל אדם במקום שטורד את מחשבתו, ובמקום שיש ביניהם איבה, שנאה או כעס אין תפילתם רצויה, שמחשבתם טרודה ולא יוכלו לכוון בתפילתם.

ואין ראוי לאדם להתפלל אלא במקום שלבו חפץ, כי אז דעתו מתרחבת ולבו שמח, ונפשו מתעוררת אל הכוונה השלימה!

לפיכך נהגו בכל גלילות ישראל שבני עיר ולשון אחת עושים להם קהל בפני עצמו, ולא היה אחד מהרבנים שמוחה בהם, כי בחילוק המקומות והלשונות יתחלקו הלבבות, ואין קילוסם עולה יפה, ובהיותם כולם יוצאי עיר אחת ולשון אחת יהיה השלום ביניהם, לפי שכל אחד מכיר מקומו וערכו!

(שו"ת רדב"ז ח"ג תע"ב והאר"י ועיין צ"ש שהביא מהרדב"ז: "ברוב עם רוב בלבול")

היה זה בעיירה קטנה, האב"ד גזר בסעודה שלישית במעמד עשרה מלמדי תינוקות ובחורים שאינם בני תורה, שלא במעמד טובי העיר, שמעתה ואילך כולם יתפללו רק בבית הכנסת ובבית המדרש, שלא תתבטל תפילת ציבור. רבים מבעלי הבתים לא הסכימו לגזירה זו, אך אימת רבם היתה עליהם ושתקו.

עברו שנים, אותו אב"ד עזב את העיירה ורבים מבקשים להתיר את החרם, בפרט שיש אנשים שלא עולים לתורה חצי שנה, בגלל שהגבאי שונא להם...

השיב רבינו ה"שואל ומשיב": יש לרב כח לגזור בחרם גם על הדורות הבאים, כאשר הוא סייג לתורה ולמצוה, כגון, שלא תתבטל תפילת הציבור, כאשר אנו רואים אף בעיירות גדולות ובוודאי בעיר קטנה שאנשים בה מעט.

הן אמת שהדבר צריך עיון, איך חרם יכול לחול על הדורות הבאים?! אבל מה נעשה שהלכה פסוקה היא, כפי שמצינו בחרם יהושע על הגבעונים ושבועת פילגש בגבעה.

ומה שרצו לחלק שבשבת ויום טוב לא שייך החרם, שבוודאי יהיו בבית הכנסת מנין, זה אינו, שאם יתפללו במקומות אחרים יתנו נדבותיהם שם ומאין יהיה לשלם שכירות החזן והשמש, ולא יהיה להם לשלם צורכי בית הכנסת והמדרש.

אמנם כל זה אם כוונת הרב היתה לשם שמים, שאם לא היתה לשם שמים, אפשר שלא חל, אבל מי יוכל לדעת הנסתר...

לכן אם כל הקהל יבקשו מהרב לבטל את החרם על ידי פתח וחרטה, ויקבלו על עצמם שלא יתבטלו מניני התפילה בבית הכנסת ובית המדרש, אז בוודאי הרב צריך לבטל את החרם.

("שואל ומשיב" תליתא חלק א' נ"ח ועיין "נודע ביהודה" מהדו"ק י"ד ס"ו ומהדו"ת קמ"ו וצ"ב)

"ויעשו את בגדי הקדש..."

לקט: בגדים, צבעים והלכות

אדום: הכהנים בעת הקרבת קרבן הפסח היו לובשים אדום. (עדותו המפורסמת של אותו רומאי, "שבט יהודה") שהדם מחמת ריבוי הקרבנות ומהירות העבודה לא יראה. (סידור היעב"ץ "בית יעקב" וקצ"ע עפ"י פסחים סה:)

אדום-לבן: בגדי הבלנים הבאים ממדינת הים בגדים חשובים הם. גלימתם בצבע אדום ובגדיהם בצבע לבן. (שבת קיד.)

לבן: שמעתי ממו"ר הגאון אב"ד מטרסדורף, שבשבע קהילות נהגו המוהלים ללבוש בגד לבן, מכיון שהמוהל דומה לכהן המקריב קרבן. כמשה רבינו ששימש בכהונה בשבעת ימי המילואים בחלוק לבן. ("ברית אברהם המהן")

שחור: למי אסור ללבוש בגד שחור? עגונה אין ללבוש שחורים, כל זמן שאין עדות שהיא יכולה להנשא. לבישתם עלולה לגרום שיסברו שבעלה מת והיא מותרת להנשא. (רמ"א אהע"ז י"ז ה')

שחור-לבן: בחור אחד ישב לפני רבינו המהר"ל וראהו לבוש יופא-וומש. גוף הבגד היה בצבע לבן ובתי הזרועות מבגד שחור, תפורים יחד ושניהם פשתן. אמר לו המהר"ל שאסור משום חוקות הגויים, ועצתו שיתיר את התפירה. (מנהגים)

אפור: הנודר שלא ללבוש בגדים צבעונים, מותר בצבע שנקרא "גמענקט גרא" אפור מעורב. (לקט ישר"ה הל' נדרים ט')

3/13 ירכ"ו